

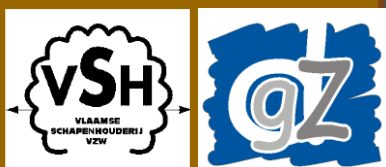
COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Vlaamse Schapenhouderij vzw
Ieperseweg 87
8800 Rumbeke/Beitem
F 051 24 00 20
E info@vsh.be

Projectpartners

- Vlaamse Schapenhouderij vzw
- Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw
- KU Leuven

KU LEUVEN

IN DIT NUMMER:

Voorwoord	1
Enquêteresultaten 'Rendabiliteit in e Vlaamse schapenhouderij'	2
Conclusie	6

Nieuwsbrief 8

Demonstratieproject 'Schapenhouder zoekt rendabiliteit'

J A A R G A N G 1 0 , N R . 3 7

J U N I , 2 0 1 7

Voorwoord

Waarde lezer,
Beste Schapenliefhebber,
Beste Schapenhouder,

Hierbij bezorgen wij u de laatste nieuwsbrief kaderend in het demonstratieproject 'Schapenhouder zoekt rendabiliteit'.

In deze nieuwsbrief beschrijft Bert Driessen de resultaten van de enquête. Deze beschrijving heeft enige vertraging opgelopen omwille van een computercrash, waarbij we alle gegevens opnieuw dienden ingegeven. Onze excuses voor deze vertraging.

Uit de bespreking is duidelijk dat er binnen de schapenhouderij (te) weinig genoteerd wordt.

Moge dit een boodschap zijn vanuit dit project aan alle schapenhouders: goed management begint bij registreren. Pas als men juist inzicht krijgt in het eigen bedrijf, kan men vooruit kijken en de juiste beslissingen nemen.

Wij hebben in dit project en via de studiedag en vorige nieuwsbrieven geprobeerd klaarheid te scheppen in de factoren die cruciaal zijn om slachtlamproductie meer rendabel te maken.

Het is nu aan elke schapenhouder op eigen bedrijf om hiermee aan de slag te gaan. Wij kunnen de tools aanreiken (zie www.VSH.be voor oa. het rendabiliteitsmodel en de bedrijfsregistratie-formulieren); maar het is aan u om er ook gebruik van te maken.

Alvast veel succes en verder nog een goede vakantie gewenst !

André Calus
Voorzitter VSH

Enquêteresultaten 'Rendabiliteit in de Vlaamse schapenhouderij'

Enquête

Om een beeld te krijgen van de kengetallen, het management en de rendabiliteit in de Vlaamse schapenhouderij werd een schriftelijke enquête door KU Leuven (groep Dier&Welzijn) opgesteld en door leden van het PraktijkCentrum Kleine Herkauwers nagelezen en aangevuld. De enquête omvatte 51 vragen betreffende de specifieke bedrijfsgegevens, technische en economische kengetallen, eventuele managementprogramma's en het gehanteerde bedrijfsmanagement. Per brief werd de enquête naar 300 schapenhouders met meer dan 50 oaien verstuurd. Enkele respondenten antwoordden dat ze niet langer schapen houden, maar 78 respondenten vulden de lijvige enquête in (het merendeel stuurde de ingevulde enquête in februari 2016 terug) wat resulteerde in een responsgraad van 26%.

Bedrijfsgegevens

Om een beeld van de bedrijven van de respondenten te krijgen, vroegen we in het eerste deel van de enquête naar het algemeen bedrijfsbeeld en dat van de bedrijfsleider. De respondenten waren overwegend mannelijk (94,9%), hadden gemiddeld een leeftijd van 55 jaar (min: 26 jaar, max: 88 jaar) en hadden gemiddeld 25,5 jaar (min: 3 jaar, max: 50 jaar) ervaring in de schapenhouderij. De meeste respondenten hadden hun thuisbasis in Oost-Vlaanderen (35,1%), gevolgd door West-Vlaanderen (26,0%), Antwerpen (22,1%), Limburg (10,4%) en hekkensluiter Vlaams-Brabant (6,5%). Door de respondenten wordt de schapenhouderij beoefend als bijberoep (59,0%), hobby (20,5%) en hoofdberoep (20,5%).

Ook het doel of doelen van de schapenhouderij werd(en) bevraagd. Meerdere antwoorden waren daarbij mogelijk en vandaar dat de som van de procenten hoger dan 100% ligt. Slachtlamproductie (80,8%) steekt er als doel met kop en schouders bovenuit. Stamboekfokkerij (30,8%) en landschapsbegrazing (28,8%) zijn (momenteel) minder populaire doelen. Slechts 27,3% van de respondenten registreert alle lammeren in het stamboek. Het overgrote deel van de respondenten doet dat niet (59,8%) of nauwelijks. Fokkerij zonder stamboek (6,4%) en melkproductie (1,3%) komen nauwelijks voor.

De bedrijfsgrootte bestaat gemiddeld uit 134 lammeren en 92 oaien waarvan 78 oaien hebben gelammerd. De bedrijfsgrootte was de afgelopen 5 jaar stabiel (61,5%), afgenomen (21,8%) of toegenomen (16,7%). In de Vlaamse schapenhouderij worden voornamelijk Swifsters en Texel(kruisingen) gebruikt, maar dat mag ons niet verbazen gezien slachtlamproductie het voornaamste hoofddoel van de Vlaamse schapenhouderij is.

Figuur 1 Swifter

“300 enquêtes
verstuurd naar
schapenhouders
met meer dan 50
oaien”

Technische kengetallen

Kengetallen zijn cijfers die uit de technische (en/of financiële) gegevens van een schapenbedrijf worden berekend en op een snelle manier een indicatie van het bedrijf kunnen geven.

Technische kengetallen beschrijven vooral de productiviteit (ooienproductiviteit en lamproductie) en het (kracht)voederverbruik. In eerste instantie kan een schapenhouder, bedrijfsadviseur en/of bedrijfsdierenarts door middel van deze kengetallen de evolutie van de productie van een schapenbedrijf opvolgen. Daarnaast kan de impact van, al dan niet doelbewuste, managementveranderingen – bijvoorbeeld een verandering van een vaccinatieschema – in de tijd worden beoordeeld. Bovendien kunnen bedrijven op basis van kengetallen met elkaar worden vergeleken en kan de schapenhouder de productiviteit van zijn eigen bedrijf t.o.v. (het gemiddelde van) andere bedrijven toetsen. Echter, vergelijken van bedrijven op basis van kengetallen is niet evident daar er steeds rekening moet worden gehouden met een aantal sterk beïnvloedende factoren zoals bedrijfsgrootte, aanwezige genetica, het toegepaste management, diergezondheid, voeder, enz. Verder dient er te worden nagegaan of de kengetallen gestandaardiseerd zijn.

Ongeveer 75% van de respondenten geeft aan dat ze technische kengetallen bijhouden om dieren te kunnen vervangen (74,6%), ter evaluatie van de productie van de dieren (74,5%), om te selecteren en genetische vooruitgang te boeken (38,9%) of een hoger financieel rendement te verkrijgen (28,8%). Bijhouden van kengetallen resulteert niet in een hoger financieel rendement (45,5%), het heeft geen enkele meerwaarde (18,2%) en ik heb geen tijd om kengetallen bij te houden (13,6) waren de meest aangehaalde redenen door de overige respondenten (25%) om geen kengetallen bij te houden. De meest populaire kengetallen zijn afhankelijk per groep (lammeren/ooien/rammen) (zie tabel 1.).

Tabel 1.: De meest populaire technische kengetallen per diergroep (lammeren/ooien/rammen)

POPULAIR	LAM	OOI	RAM
Geboortedatum	1		
Doodgeboorte	2		
Lev. geb. lam	3		
Sterfdatum		1	
Werpdatum		2	
Dekdatum		3	
Ram-ooi			1
Aankoopdatum			2
Dekdatum			3

Het registreren van diergewichten is doorgaans een impopulaire activiteit bij de respondenten, hoewel dat toch wel in duidelijke inzichten kan resulteren (zie nieuwsbrief 6). Met behulp van kengetallen kunnen er berekeningen worden uitgevoerd. Denk daarbij aan het berekenen van langleefbaarheid (op basis van geboorte- en sterftedatum), groei (op basis van diergewichten), aantal levend geboren lammeren, het vervangingspercentage..., maar dat gebeurt in de praktijk slechts zeer sporadisch gezien de basiskengetallen (bv. diergewichten) daarvoor ontbreken. Naast dierparameters kunnen ook kengetallen betreffende het voer worden geregistreerd. Zo houdt 72% van de respondenten de aankoopgegevens van krachtvoer bij. Gegevens betreffende de aankoop van ruwvoerders is minder populair (36%). Uit de enquêteresultaten blijkt dat het verbruik van kracht- en ruwvoerders in Vlaanderen nauwelijks wordt geregistreerd.

Economische kengetallen

Slechts 5,2% van de respondenten heeft geantwoord dat zijn of haar schapenbedrijf winstgevend is indien de loonkost wordt ingebracht. Indien we ons focussen op de respondenten die de schapenhouderij in hoofdberoep beoefenen, dan blijkt dit percentage wel wat hoger te zijn (18,75%), maar toch beangstigend laag gezien deze landbouw tak voor deze personen een inkomen zou moeten genereren...

Een groot deel (68,5%) van de respondenten geeft aan dat ze een aantal economische kengetallen registreren. Denk daarbij aan de inkomstzijde aan de verkoop van schapen, de verkoop van wol en de –in de breedste zin van het woord– verkregen ‘subsidies’. Aan de uitgavenzijde worden voornamelijk de dierenartskosten, de aankoopprijs van het krachtvoer en de aankoopprijs van schapen genoteerd. Bijna de helft van de respondenten (48,0%) geeft aan dat ze die economische kengetallen niet aanwenden om hun bedrijfsmanagement te sturen. Zij die dat wel doen, halen dan aan dat de verkoopprijs van hun slachtlammeren en het plannen van nakende investeringen belangrijk zijn in de sturing van hun bedrijfseconomisch management.

Managementprogramma's

Het merendeel (67,1%) van de respondenten gebruikt geen managementprogramma zoals dat gebruikelijk is in bijvoorbeeld de varkens- en melkveehouderij. De overige respondenten maken gebruik van een eigen gemaakt (Excel)programma, een aangekocht programma of baseren zich op de bedrijfsboekhouding.

Ondanks het merendeel dat momenteel geen managementprogramma gebruikt voor het bijhouden van kengetallen, is er slechts een beperkte interesse (21,1%) in de aanschaf van een eventueel programma. Dergelijk programma moet volgens de respondenten aan een aantal eisen voldoen, met name 1) eenvoudig om mee te werken, 2) overzichtelijk zijn en 3) het moet mogelijk zijn om zelf kengetallen te kiezen en in te geven.

Management

Uit de enquêteresultaten blijkt dat het bedrijfsmanagement in Vlaamse schapenbedrijven sterk varieert van bedrijf tot bedrijf. Enkele gegevens zijn:

- Iets meer dan de helft (55,3%) van de respondenten geeft aan het aantal lammeren bij de ooi te beperken tot 2 (76,2%) of 3 (24,8%) lammeren.
- De respondenten verleggen de overtallige lammeren naar een ooi met maar 1 lam (63,5%), ze maken gebruik van een lambar (55,4%) of kweken het lam op met een fles (maar niet in een lambar) (16,2%).
- Slechts 22% van de respondenten geeft aan dat ze dezelfde groeigegevens halen bij kunstmelkopfok als bij opfok van de lammeren bij de ooi. Een betere groei van de lammeren bij kunstmelkopfok dan bij natuurlijke opfok werd niet vastgesteld. Sterfte(34%) en spijsverteringsstoornissen (34%) komen nogal eens voor bij kunstmelkopfok.
- Alles begint met een goede biestopname. Indien er geen schapenbiest voorradig is, dan grijpt 31% van de respondenten naar kunstbiest; 65% van die respondenten geeft aan dat de groeiprestaties van de lammeren minder zijn. 62% van de respondenten grijpt eerder naar runderbiest waarvan 65% aangeven dat de prestaties evengoed zijn als lammeren opgefokt door de ooi.
- Wat kweekgegevens betreft past 15,8% van de respondenten bronstsynchronisatie toe. Het gemiddelde bevruchtigingspercentage is 82,5%. Het vervangingspercentage schommelt rond de 19%.
- Het verkoopsmoment van de slachtlammeren wordt voornamelijk bepaald door de prijs die op dat moment wordt geboden (28,2%), het gewicht van de lammeren (25,6%) en de kwaliteit (daarmee de vetbedekking bedoelend) van de lammeren (21,8%).

Figuur 2.: Lammeren in de lambar.

**“ conclusie:
kengetallen
weinig
bijgehouden”**

Conclusies

De respons op de uitgebreide enquête was voldoende groot om betrouwbare besluiten te kunnen nemen. Technische kengetallen worden in de Vlaamse schapenhouderij bijgehouden, maar in beperkte mate. Bovendien worden ze op te weinig bedrijven gebruikt om het management (bij) te sturen. Nog minder dan technische kengetallen worden economische kengetallen bijgehouden. Dit zorgt ervoor dat de kosten en opbrengsten per schaap niet of slechts in beperkte mate gekend zijn. Sturing van het bedrijfsmanagement op basis van economische kengetallen gebeurt dan ook uiterst zelden in de schapenhouderij, dit in tegenstelling tot de intensieve varkens- of pluimveehouderij. Door het minimale gebruik van kengetallen in de schapenhouderij werden er geen statistische verbanden in de enquêtedata in relatie tot het management en de rendabiliteit gevonden. Kunstmatige opfok van lammeren vergt veel arbeid en brengt een grote kost met zich mee. Daarom dienen de potentiële oorzaken (ziekte van de ooi, zwakke lammeren...) waarom de lammeren in de lambar terechtkomen onder de loep te worden genomen om zo het aantal lammeren in de lambar te minimaliseren. Indien men focust op selectie naar een groter aantal lammeren per ooi dan dient men eveneens te selecteren op ooiën met een grote melkgift zodat er voldoende biest en melk door de ooiën aan hun lammeren kan worden verstrekt. Uit de enquête blijkt dat een beperkt aantal bedrijven, zelfs een beperkt deel van de bedrijven die de schapenhouderij in hoofdberoep uitoefenen, rendabel zijn. Deze rendabele bedrijven zijn niet enkel gefocust op vleesproductie, maar ook op andere doelen zoals landschapsbegrazing. Een doorgedreven management met continue opvolging van kengetallen in combinatie met een structurele ondersteuning van de schapensector is noodzakelijk voor een duurzame en langdurige overleving van de bewuste sector. Rendabiliteit in de schapenhouderij is een prioritair werkpunt willen we de Vlaamse schapenhouderij duurzaam maken.

Figuur 3: Rendabiliteit in de schapenhouderij een utopie of werkelijkheid?

Bert Driessens